

MEHMET AKİF ERSOY HAKKINDA YAZILAN LİSANSÜSTÜ TEZLER ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Ümmügülsüm CANDEĞER**

Öz

Millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy, 1873–1936 yılları arasında yaşamış olup dünyanın en büyük savaşlarından birisi olan I. Dünya Savaşı ve akabinde Türk milletinin ölüm kalım savaşı olan Kurtuluş Savaşı'na şahitlik etmiş önemli şahsiyetlerden birisidir. Özellikle İstiklal Marşımızın yazarı olması münasebetiyle ülkemizde büyük küçük herkesin saygı ile andığı bir kişidir. Adı Burdur'da bulunan bir devlet üniversitesinde, ayrıca pek çok ilkokul, ortaokul ve liselerimizde yaşatılmaktadır. Hakkında en az yılda bir kez sempozyum düzenlenmektedir. İlim dünyası açısından da oldukça önemli bir şahsiyet olan Mehmet Akif Ersoy lisans ve lisansüstü eğitimlerin de araştırma konusu olmuştur.

Bu çalışma ile Mehmet Akif Ersoy ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada tarama modeline dayanan doküman incelemesi veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu çerçevede Mehmet Akif Ersoy ile ilgili olarak Yüksek Öğretim Kurulu elektronik veritabanında kayıtlı bulunan ve yazarları tarafından kullanıma açılmış olan 21 tez incelenmiştir. Yazarların kullanım izni vermediği tezler hakkında da bilgiler verilmiştir. Analiz edilen ve yorumlanan veriler, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu tezlerin Mehmet Akif Ersoy'u hangi açılardan değerlendirdikleri, üniversiteler ve bölümlere göre karşılaştırmıştır. Araştırmanın amacı çerçevesinde yorumlanan veriler araştırmanın temel problemi ve geliştirilebilecek öneriler çerçevesinde sentezlenerek sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü Tezlerde Mehmet Akif, Mehmet Akif Ersoy, Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi

A STUDY ON GRADUATE THESIS WRITTEN ON MEHMET AKİF ERSOY

Abstract

Our national poet Mehmet Akif Ersoy, who lived between 1873-1936, is one of the important figures who had witnessed the world's largest war World War I and the War of Independence which is the most important war of the Turkish nation. As he is the author of our national, people of all ages commemorate him respectfully. His name is given to a state university located in Burdur and also many elementary, middle and high schools to keep his memory alive. A symposium about him is held at least once a year. Mehmet Akif Ersoy, who is also a very important figure in terms of science world, has been a subject to many researches in undergraduate and postgraduate education

The objective of this study is to compare and analyze the conducted postgraduate thesis on with Mehmet Akif Ersoy. In this study, document analysis based on screening model is used as a data collection tool. Within this context, 21 registered thesis, whose authors permitted for utilization, on Mehmet Akif Ersoy were examined from the electronic database of the Board of Higher Education. And given the other thesis which the authors don't permit to utilization. The analyzed and interpreted data, was evaluated in comparison. This paper analyzes how these thesis evaluate Mehmet Akif Ersoy, according to the universities and departments. The aim of the research reviewed in the context of the fundamental problems of the research and development of data that can be synthesized within the framework of recommendations is presented.

Keywords: Graduate Theses on Mehmet Akif Ersoy Mehmet Akif, the National Council for Higher Education Dissertation Center

* Bu çalışma 15-18 Ekim 2014 tarihinde Burdur'da yapılan "3 Ülke 3 Düşünür: Mehmet Akif Ersoy, Muhammed İkbâl, Bahtiyar Vahapzade Uluslararası Sempozyumu'nda sunulan aynı adlı bildiri metninin genişletilmiş halidir.

** Dr. Millî Eğitim Bakanlığı, Çankaya Cumhuriyet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, gcandeger@gmail.com

1.GİRİŞ

Mehmet Akif Ersoy yaşadığı dönemde I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nı görmüş ve İstiklal Marşımızın yazarı olması nedeniyle de millî şairimiz adını almış büyük bir tarihi şahsiyettir. Bu çalışmada Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri tabanında metinlerine ulaşılabilen 21 tez, tarama modeline dayalı doküman incelemesine tabi tutulmuştur. Çalışmanın amacı; Mehmet Akif Ersoy'un lisansüstü tezlerde nasıl incelenmiş olduğunun ortaya konulmasıdır.

“Mehmet Akif Ersoy kimdir?” sorusunu cevaplamadan, hakkında yazılanları anlatmak temelsiz bir binaya benzeyecek olması dolayısıyla öncelikle Mehmet Akif Ersoy'un kısa hayat hikâyesine yer verilmiştir.

22 Kasım 1873'te İstanbul, Fatih İlçesi Sarıgül semtinde İpekli Tahir Efendi ve Hacı Emine Şerife Hanım'ın oğlu olarak doğmuştur (TBMM Arşiv, Sicil No: 72). Babası Arnavutluk'un İpek Kazası'ndan İstanbul'a gelen Nurettin Ağa'nın oğlu ve Fatih Medresesi müderrisidir. Aynı zamanda Huzur Dersleri Muhataplığı da yapmıştır. Annesi ise Buharalı Mehmet Efendi'nin kızıdır.

Akif'in ilk hocası babası olmuştur. Ardından Fatih'te Emir Buharî Mahalle Mektebi ve İptidaî Mektebi'ne devam etmiştir. İptidaî Mektebi'nden sonra Fatih Merkez Rüştîye'sine gitmiştir. Okuldaki eğitimin yanı sıra babasından Arapça, Fatih Camii'nde Esat Efendi'den de Farsça dersleri almıştır.

Rüştîye eğitiminin ardından Mülkiye'de eğitime başlamıştır. Mülkiye'nin İdadi bölümünü bitirdiği dönemde babasının vefatı ve evlerinin bir yangında kül olmasından dolayı eğitiminde yeni bir yol çizmek durumunda kalmıştır. Mülkiye'ye devam etmemiş, Baytar Mektebi'ne devam etmiştir. Burada okuduğu dönemde şiire olan ilgisi artmış ve eğitimi sırasında ilk şiiri 28 Aralık 1893'te Hazine-i Fünûn mecmuasında yayınlanmıştır (Aktaş Yazıcı, 2007:5)

Baytarlık mektebini birincilikle bitirip 1894'te Orman ve Maadin Nezareti emrine Müfettiş olarak atanmıştır. Asıl görev yeri İstanbul olmasına rağmen, müfettişlik görevinden dolayı Rumeli, Anadolu ve Arabistan'ın çeşitli bölgelerinde çalışmıştır. 1898'de veznedar Mehmet Emin Bey'in kızı İsmet Hanım'la evlenmiştir. İsmet Hanım ve Akif'in üçü erkek, üçü kız altı çocukları olmuştur.

Memuriyetinin yanı sıra Dâr'ül-Fünûn'da edebiyat ve Baytarlık Mektebi'nde de kitabet dersleri vermiştir. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ebu'l-Ula ve Eşref Edip ile Sırat-ı Müstakim Mecmuası'nı çıkarmaya başlamıştır. Derginin başyazarlığını yapmıştır. 1913'de müdürünün haksız yere görevinden alınması nedeniyle memuriyetinden istifa etmiştir. Dâr'ül-Fünûn'dan da ayrılmıştır.

Balkan Savaşları sırasında Fatih Kürsüsü'nde isimli manzum eserini yazmış, halkın içinde bulunduğu durumdan nasıl kurtulabileceğine dair fikirlerini beyan etmiştir. 1914'de iki aylığına Mısır'a gitmiş, I. Dünya Savaşı sırasında İngilizlerin daveti ile Almanya'ya gitmiştir.

Millî Mücadele döneminde yazarlığını yaptığı Sebilürreşad dergisinden halkına seslenip, halkın kurtuluş sesi olmaya çalışmıştır. İzmir'in işgalinden sonra Balıkesir'e geçip burada Zağanos Paşa Camii'nde hutbe vermiştir. Buraya gelişi Millî Mücadele'ye aktif olarak katılmasını temsil etmiştir. Bu hutbesinden sonra Ankara'ya gitmiştir. Sebilürreşad dergisini çıkardığı arkadaşı Eşref Edib de onunla birlikte Ankara'ya gelmiş ve dergiyi Ankara'da çıkarmaya başlamıştır. Ankara'ya geldikten sonra oluşabilecek isyanları önlemek, mücadeleye inananlarla mücadelenin gerekliliğini hutbelerle anlatmak için önce Konya'ya sonra da Kastamonu'ya gitmiştir. Kastamonu Nasrullah Camii'nde verdiği hutbesi Sebilürreşad

dergisinde yayınlanmış, halka ve askere dağıtılmıştır. Bu hutbesi Millî Mücadele'ye inanmayanların inandırılmasında etkili olmuştur.

I. TBMM'ye İzmit ve Biga'dan Milletvekili seçilmiş olmasına rağmen 17.07.1920 tarihinde meclise verdiği dilekçe ile Burdur Milletvekili olarak katılmayı seçmiştir. Savaşın kazanılacağını anlatan yazıları ile halkı bilgilendirmek ve mücadelenin gerekliliğine inandırmak için çalışmıştır. Savaşın en hararetli olduğu dönemde 12 Mart 1921'de O'nun yazdığı "İstiklal Marşı" meclis tarafından ayakta alkışlanarak Millî Marşımız olarak kabul edilmiştir. Marşın yazılması için ödüllü bir yarışma düzenlenmiştir. Ödül olduğundan dolayı başlangıçta yarışmaya katılmayı istememiştir. Yarışmaya 700'den fazla şiir katılmış olmasına rağmen devrin Maarif Vekili Hamdullah Suphi'nin (Tanrıöver) isteği ile İstiklal Marşı'nı yazmıştır. Vaat edilen beş yüz lira meclisin muhasebecisi tarafından çıkarılınca, çok fazla ihtiyacı olmasına rağmen Akif bu paranın tek kuruşuna dokunmadan Dâr'ül-Mesâî adıyla kurulan ve fakir kadın ve çocuklara iş öğretmekle uğraşan bir hayır cemiyetine bağışlamıştır. Daha sonra bu şiirini kahraman ordumuza armağan ettiği için şiirlerini topladığı "Safahat" adlı eserine koymuştur.

Savaştan sonra kendisinden Kur'an-ı Kerim'i tercüme etmesi istenmiştir. Tercüme için kendisine 1000 lira verilmişse de bu parayı Sebilürreşad dergisini çıkarması için arkadaşı Eşref Edib'e vermiştir. 1923–1926 yılları arasında yazları İstanbul'da kışları Mısır'da geçirmiştir. 1926'dan 1936'ya kadar ise hiç dönmemiş, Mısır'da yaşamıştır. Bu dönemde Mısır'da Dâr'ül-Fünûn Edebiyat şubesinde Edebiyat-ı Türkiyye Müderrisliği'ne atanmış aynı zamanda Kur'an-ı Kerim'i tercüme ile ilgilenmiştir. Ancak daha sonra Kur'an-ı Kerim'i tercümeden vazgeçmiş ve yaptığı tercümesini Diyanet İşleri Başkanlığı'na teslim etmemiştir. Alınan parayı da tefsir ile görevlendirilen Elmalılı Hamdi Yazır'a devretmiştir. Tercüme konusunda farklı rivayetler mevcuttur. Rivayetlerin bir kısmı bu görevin kendisine bizzat Mustafa Kemal tarafından verildiği yönünde olmasına rağmen asıl görevin Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından verildiği şeklindedir (Cündioğlu, 2010:33-40). Sonuç olarak Mehmet Akif tarafından yapılan tercüme resmi makamlara teslim edilmemiştir. Mısır'dan yurda dönüşü sırasında kendisi tarafından Yozgatlı İhsan Hoca'ya teslim edilmiş, Mısır'a geri dönmezse de yakılması istenmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Mısır'a giden Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel tarafından hoca bulunarak tercüme istenmişse de yakıldığı öğrenilmiştir (Sarıhan, 1996:213–214).

19 Haziran 1936'da Mısır'dan dönmüş ve hastalığı nedeniyle Nişantaşı Sağlık Yurdu'na yatırılmıştır. Hastalığına önce kanser daha sonra ise siroz teşhisi konmuştur. Yurda dönüşünde kilo kaybetmiş olan Akif burada bir süre tedavi görmüşse de iyileşememiş 27 Aralık 1936'da vefat etmiştir (Duran, 2007, s.44). 28 Aralık günü Beyazıt Camiinde o gün tesadüfen bulunan birkaç üniversiteli genç "bir fakirin cenazesine yardım ediyoruz" zannıyla cenazeye ilgilenmişlerdir. Cenazenin Akif'e ait olduğu öğrenilince devlet erkânından kimsenin itibar etmediği naaş büyük bir insan seliyle Edirnekapı şehitliğine getirilmiş ve çok sevdiği dostu Ahmet Naim Bey'in yanına konmuştur. Bugün şairin yanında Ahmet Naim ve Süleyman Nazif'in kabirleri vardır (Aktaş Yazıcı, 2007:14). Ölümünden sonra hakkında çok şey yazılıp çizilmiş olan Mehmet Akif'in en büyük eseri İstiklal Marşı, en az okulların her açılış ve kapanışında Türk gençliği tarafından okunmaktadır.

Mehmet Akif, hakkında her yıl birçok etkinlik düzenlenen ve Türk Milletinin Millî Şairi unvanını kazanmış ve tarihe mal olmuş bir mütefekkindir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada tarama modeline dayalı nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Evren - Örneklem

Mayıs 2014'te yapılan taramalarda Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) resmi internet sitesinde bulunan Ulusal Tez Veri Tabanı'nda Mehmet Akif Ersoy ile ilgili toplam 33 tezin bulunduğu saptanmıştır. İlk etapta Ulusal Tez Veri Tabanı'nda yazarları tarafından kullanım izni verilmiş olan ve elektronik olarak ulaşılabilen 21 adet tez incelemeye tabi tutulmuştur. İkinci aşamada ise yazarları tarafından izin verilmemiş olan tezler ile ilgili bilgiler tablolastırılarak özeti olanlar üzerinden yeniden bir değerlendirme yapılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırma süresince bilgisayar ortamına indirilen tezler tek tek ele alınmıştır. Her tez üniversite, bölüm, yıl olarak incelendikten sonra içindekiler bölümlerinden konular ve konuların nasıl ele alındığı incelenmiştir. Özetine ulaşılabilen tezlerin incelenmesinde ise özet üzerindeki veriler kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Tezlerin üniversitelere, anabilim dalları ve bilim dallarına göre dağılımı tablo haline getirilmiştir. Tablo haline getirilen tezler bilim dallarına göre ayrılarak tek tek incelenmiş ve tezlerde anlatılanlar kısaca özetlenmiştir. Elde edilen bulguların verilmesinden sonra ise sonuç bölümünde yapılan araştırmanın sonuçları gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Veri Tabanı'nda Tamamına Ulaşılabilen Tezler

Çalışmada incelenen tezlerin 20'si Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne teslim edilmiş, 1 tez ise Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne teslim edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 3.1: YÖK Ulusal Veri Tabanı'nda ulaşımına izin verilmiş olan tezlerin Üniversite, Bölüm ve Yıllara göre dağılımı

Tez No	Üniversite	Yıl	Tez Türü	Anabilim Dalı	Bilim Dalı
191315	Ankara Üniversitesi	2006	Yüksek Lisans	Temel İslam Bilimleri ¹	Kelam Bilim Dalı
280619	Balıkesir Üniversitesi	2011	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	-
160915	Erciyes Üniversitesi	2005	Yüksek Lisans	Felsefe ve Din Bilimleri	Din Felsefesi
320298	Erciyes Üniversitesi	2012	Yüksek Lisans	Türkçe Eğitimi	-

¹ Tezlerin Anabilim Dalı ve Bilim Dalı bölümlendirmesi Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi verilerine göre düzenlenmiştir. İlahiyat Fakültelerinde Temel İslam Bilimleri, Felsefe ve Din Bilimleri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği gibi bölümler bulunmaktadır.

19608	Fırat Üniversitesi	1988	Yüksek Lisans	Sosyoloji	-
227498	Fırat Üniversitesi	2009	Yüksek Lisans	Temel İslam Bilimleri	İslam Mezhepleri Tarihi
253995	Fırat Üniversitesi	2010	Yüksek Lisans	Sosyoloji	-
264812	Gaziantep Üniversitesi	2010	Yüksek Lisans	Tarih	-
208681	Marmara Üniversitesi	2007	Yüksek Lisans	İlahiyat	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
210222	Marmara Üniversitesi	2007	Yüksek Lisans	İlahiyat	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği
274093	Marmara Üniversitesi	2010	Yüksek Lisans	İlahiyat	Hadis Bilimi
291301	Marmara Üniversitesi	2011	Yüksek Lisans	Felsefe ve Din Bilimleri	Din Sosyolojisi
210434	Sakarya Üniversitesi	2007	Yüksek Lisans	Temel İslam Bilimleri	-
230788	Sakarya Üniversitesi	2008	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Yeni Türk Edebiyatı
253024	Sakarya Üniversitesi	2009	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Halk Bilim (Folklor)
279017	Selçuk Üniversitesi	2010	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Türk Halk Edebiyatı
279050	Selçuk Üniversitesi	2010	Yüksek Lisans	Felsefe ve Din Bilimleri	Din Felsefesi
349421	Uşak Üniversitesi	2013	Yüksek Lisans	Türkçe Eğitimi	-
304066	Atatürk Üniversitesi	2011	Doktora	Türk Dili Ve Edebiyatı	-
42488	Ege Üniversitesi	1995	Doktora	Türk Dili ve Edebiyatı	-
218554	Gazi Üniversitesi	2008	Doktora	Türk Dili ve Edebiyatı	Yeni Türk Edebiyatı

Tablo 3.1 incelendiğinde araştırma alanına giren 21 lisansüstü tezden 3'ünün Doktora, diğer 18'inin ise Yüksek Lisans tezi olduğu görülmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Veritabanı'na kayıtlı olan tezlerden ilki 1995 yılına aittir. 1995 ile 2013 yılları arasında Mehmet Akif Ersoy ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tez sayısı 33'tür. Bu bölümde erişime açılmış olan 21 tez üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir. İkinci bölümde ulaşım izni verilmemiş olan tezlerin incelemesi yapılmıştır.

Tablo'da yer alan yüksek lisans tezlerinin üniversitelere göre dağılımı, 4'ü Marmara Üniversitesi, 3'ü Fırat Üniversitesi, 3'ü Sakarya Üniversitesi, 2'si Erciyes Üniversitesi, 2'si Selçuk Üniversitesi, 1'i Ankara Üniversitesi, 1'i Balıkesir Üniversitesi, 1'i Gaziantep Üniversitesi, 1'i Uşak Üniversitesi şeklindedir. Doktora tezlerinin dağılımı ise 1'i Atatürk

Üniversitesi, 1'i Ege Üniversitesi ve 1'i de Gazi Üniversitesi şeklindedir. Buna göre Mehmet Akif Ersoy ile ilgili en çok Marmara Üniversitesi'nde çalışma yapılmıştır.

Tablo'da dikkat çeken tezlerin Türk Dili Edebiyatı alanında yoğunlaştığıdır. Bölümler bazında incelendiğinde 21 tezdten 7'si Türk Dili ve Edebiyatı, 3'ü Temel İslam Bilimleri, 3'ü Felsefe ve Din Bilimleri, 3'ü İlahiyat, 2'si Sosyoloji, 1'i Tarih ve 2'si Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı başlığı altında hazırlanmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı başlığı altında hazırlanan tezlerden 4'ünde bölüm ayrımı yapılmazken diğerlerinden 2'si Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda 1'i Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı'nda, 1'i de Halk Bilimi (Folklor) Bilim Dalı'nda hazırlanmıştır.

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezlerden birinde bilim dalı belirtilmemişken, biri Kelam Bilim Dalı'nda diğeri de İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı'ndadır. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı başlığı altındaki tezlerden 2'si Din Felsefesi Bilim Dalı'nda diğeri de Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda sunulmuştur.

İlahiyat Anabilim Dalı'ndaki tezlerden ikisi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı'nda diğeri de Hadis Bilim Dalı'nda hazırlanmıştır. Sosyoloji ve Tarih Anabilim Dallarında hazırlanan tezlerde bilim dalı belirtilmemiştir.

Araştırma alanındaki tezlerden sadece biri Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne diğeri de Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne sunulmuştur. Bununla ilgili olarak aşağıdaki tablo hazırlanmıştır. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezlerden biri Eğitim Bilimleri Enstitüsüne sunulmuşken diğeri Sosyal Bilimler Enstitüsüne sunulmuştur. Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'na sunulan tezlere ait tablo aşağıdadır.

Tablo 3.2: Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Lisansüstü tezleri.

Tez No	Üniversite	Yıl	Tez Türü	Enstitü	Bölüm	Tez Adı
320298	Erciyes Üniversitesi	2012	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Türkçe Eğitimi	Mehmet Akif Ersoy'un <i>Safahat</i> İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (141 s.)
349421	Uşak Üniversitesi	2013	Yüksek Lisans	Sosyal Bilimler	Türkçe Eğitimi	Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait "Safahat" Adlı Eserin İncelenmesi (189 s.)

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezleri tek tek ele aldığımızda çıkan sonuç şu şekildedir:

1. 230778 Haluk Bacaksız, **Mehmet Akif Ersoy'da Aile, Toplum ve İnsan**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2008, 132 s. Prof. Dr. Hasan Akay danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Aile konusu incelenmiştir. Konuyla ilgili 7 alt başlık hazırlanmış ve burada Mehmet Akif'in şiirlerinden örneklerle konu işlenmiştir. İkinci bölümde Toplum konusu ele alınmıştır. Bu bölümde 13 alt başlıkta Mehmet Akif'in şiirlerinden hareketle toplum konusundaki fikirlerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümdeyse İnsan konusu işlenmiştir. Bu bölümde de diğer bölümlerdeki gibi Mehmet Akif'in şiirlerinden kısa dörtlükler verilerek konu ele alınmıştır.

2. 253024 Bora Yılmaz, **Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Halk Kültürü ve Halk edebiyatı Materyallerinden İstifade**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 2009, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 186 s. Prof. Dr. Alâeddin Mehmetoğlu danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif'in Hayatı ve Eserleri hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Mehmet Akif'in Edebi Kişiliği, Sanatı ve Felsefesinin Oluşumu ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Halk Edebiyatı ve Halk Kültürü Unsurları detaylı bir şekilde incelenmiştir.

3. 279017 Gülden Çiftçi, **Mehmet Akif Ersoy'un Safahat Adlı Kitabının Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurları Üzerine Bir İnceleme**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 161 s. Doç. Dr. Zekeriya Karadavut danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı, Edebi Kişiliği ve Safahat hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci Bölümde Safahat'taki halk edebiyatı unsurları incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Safahat'taki halk bilimi unsurları ele alınmıştır.

4. 280619 Çiğdem Çam, **Mehmet Akif, Tevfik Fikret ve Nazım Hikmet'in Şiirlerinde Gelecek Tasavvuru**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, 2011, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 94 s. Doç. Dr. Mehmet Narlı danışmanlığında hazırlanmıştır. Tezin bölümleri, Giriş, İlgili Alanyazın, Yöntem, Bulgular ve Yorumlar ile Sonuç ve Öneriler şeklinde düzenlenmiştir. Tezin Bulgular ve Yorumlar bölümü en ağırlıklı bölümü oluşturmuştur. Burada Mehmet Akif, Tevfik Fikret ve Nazım Hikmet'in eserlerinden örneklemeler yapılarak gelecek tasavvurunun nasıl şekillendirildiği ele alınmıştır.

5. 42488 Fazıl Gökçek, **Mehmet Akif Ersoy'un Şiiri Üzerine Bir İnceleme**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 245 s. Prof. Dr. Ömer Faruk Huyugüzel danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif'in Şiir Anlayışı incelenmiştir. İkinci bölümde Mehmet Akif'in Şiirlerinde Muhteva ve üçüncü bölümde de Mehmet Akif'in Şiirlerinde Şekil ve Üslup konuları ele alınmıştır.

6. 218554 Dinara Duisebayeva, **Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat" ve Muhtar Avezov'un "Abay Yolu" Adlı Eserinin Tema Bakımından İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 463 s. Prof. Dr. Şerif Aktaş danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümü hariç üç ana bölümden oluşmuştur.

Giriş'te Mehmet Akif ile Muhtar Avezov'un yaşadıkları dönemin siyasi ve kültürel manzarası kısaca verilmiştir. Muhtar Avezov'un 1918–1920 yılları arasında yayımlanan makalelerinin tematik incelemesi ele alınmıştır. Birinci bölümde, şair Mehmet Akif Ersoy'un hayat hikâyesinden kısaca bahsedildikten sonra O'nun *Safahat* adlı eseri tema bakımından değerlendirilmiştir. İkinci bölümde ise, Muhtar Avezov ile onun *Abay Yolu* adlı romanı tanıtılmıştır. *Abay*

Yolu ile *Safahat* metin tahlili metoduyla incelenmiştir. Edebî metnin temasını oluşturan olay örgüsü, kişiler, mekân ve zaman unsurları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, *Abay Yolu* ile *Safahat*'taki benzerlikler üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda *Safahat* ile *Abay Yolu* millî romantik duyuş açısından değerlendirilmiştir. Her iki eserde de ele alınan sosyal problemlere bir çözüm, bir çıkış yolu olarak teklif edilen ideal insan tipinin özelliklerini tasvir edilmiştir.

7. 304066 Arzu Şeyda, **Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ında Söz Dizimi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2011, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1485²s. Prof. Dr. Muhsine Börekçi danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Mehmet Akif Ersoy hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Kavramların İşaretlenmesi başlığı altında Türkçenin kavram oluşturma yöntemleri açıklanarak eserden hareketle örneklendirilmiştir. İkinci bölümde Taban Hâlindeki Öğeler başlığı altında *Safahat*'ta kullanılan örneklerden hareketle isim ve fiil tabanları incelenmiştir. Üçüncü bölümde Kavram İlişkileri başlığı altında *Safahat*'ta kullanılan geçici kavram ilişkileri işlevsel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde Eyleyen-Tümleyen-Eylem İlişkileri başlığı altında cümlenin kurucu öğeleri *Safahat*'taki örneklerden hareketle betimlenmiştir. Beşinci bölümde ise Cümle Yapıları başlığı altında formüllendirilen cümleler yapılarına göre sınıflandırılmıştır. Sonuç bölümünde ise bulgular yorumlanarak ulaşılan sonuçlar dikkatlere sunulmuştur. *Safahat*'ta kullanılan dil birimlerinin seçimi ve dizimi işlevsel açıdan değerlendirilerek ortaya çıkan söylem özellikleri betimlenmiştir.

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler tek tek incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1. 191315 Meliha Macit, **Mehmet Akif Ersoy'un Geleneksel Dini Anlayışı Eleştirisi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 159 s. Yrd. Doç. Dr. Muhammed Esen danışmanlığında hazırlanan tezin - Ulusal Veri Tabanı'na verilmesi sırasında bir sorun yaşanmış olmalı ki- tezin kapağı, içindekiler ve giriş bölümleri yüklenememiştir. Tezin birinci bölümünde Geleneksel Dini Anlayışa Akif'in Eleştirileri incelenmiştir. İkinci bölümde Akif'in İdeal Müslüman Anlayışı ele alınmıştır. Sonuç ve özet ile tez sona erdirilmiştir.

2. 210434 Ömer Şengün, **Mehmet Akif Ersoy'un Tefsirciliği ve Kur'an Yorumu**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 2007, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 189 s. Prof. Dr. Davut Aydüz danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, ikinci bölümde Akif'in Tefsir Yazıları, Kaynakları ve Tefsir Metodu, üçüncü bölümdeyse Akif'in Kur'an'dan İlhamlı Şiirleri incelenmiştir. Tezde Mehmet Akif'in Kur'an'ı yorumlaması ve tefsirciliği anlatılmaya çalışılmıştır.

3. 227498 Hasan Kaya, **Mehmet Akif Ersoy'un Dini ve Siyasi Fikirleri**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2009, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 152 s. Yrd. Doç. Ahmet Bağlıoğlu danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmuştur. Tezin

² Tez üst üste 3 kez kopyalandığı için Ulusal Veri Tabanında 1485 sayfa olarak görünmesine rağmen tezin aslı 495 sayfadır.

birinci bölümünde Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı ve Eserleri ele alınmıştır. İkinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Dini Fikirleri ve üçüncü bölümde de Mehmet Akif'in Din ve Siyaset Bağlamındaki Fikirleri incelenmiştir. Bu tezde Mehmet Akif'in eserlerinden hareketle din ve siyaset ile ilgili fikirleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler incelendiğinde:

1. 160915 Ali Yıldırım, **Mehmet Akif Ersoy'a Göre Tanrı ve Özgürlük**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2005, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 78 s. Prof. Dr. Turan Koç danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç iki ana bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümde Mehmet Akif'in Tanrı Anlayışı, ikinci bölümde de Mehmet Akif'in Özgürlük Anlayışı ele alınmıştır.

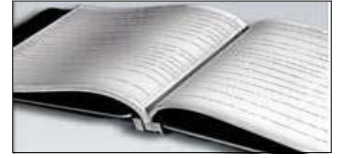
2. 279050 Ayşe Gülüser, **Mehmet Akif Ersoy'da Tanrı Problemi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 98 s. Doç. Dr. Bayram Dalkılıç danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç ana bölümden oluşmuştur. Tezin birinci bölümünde Mehmet Akif Ersoy'un Tanrı Anlayışı üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Mehmet Akif'e Göre Tanrı'nın Sıfatları ve üçüncü bölümde de Mehmet Akif'e Göre Tanrı- Âlem Münasebeti incelenmiştir. Tezin hazırlanmasında Mehmet Akif'in eserlerinden hareket edilerek, şiir ve makalelerinde Tanrı ile ilgili görüşleri bulunmuştur.

3. 291301 Osman Kılıçoğlu, **Mehmet Akif Ersoy'un Dini-Sosyal İslahatçılığı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 147 s. Doç. Dr. Ali Coşkun danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı ve Eserleri hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Din ve Toplum Görüşü üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Dini – Sosyal İslahatçılığı işlenmiştir.

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler incelendiğinde:

1. 320298 Selçuk Moğul, **Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 2012, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 153 s. Yrd. Doç. Dr. Şahika Karaca danışmanlığında hazırlanan tez Giriş bölümü hariç dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Genel Bilgiler başlığı altında değerler eğitimi ve Türkçe öğretimi açısından değerler eğitimi gibi konular işlenmiştir. İkinci bölümde Yöntem ve Materyal konusu işlenmiştir. Üçüncü bölümde Bulgular ve Yorum başlığı altında konuyla ilgili yapılan çalışmalardan edilen bulgular ortaya konmuş ve bu bulgulara dair yorumlamalar yapılmıştır. Dördüncü bölümde Tartışma, Sonuç ve Öneriler başlığı altında elde edilen verilerden yola çıkılarak Mehmet Akif'in Değerler Eğitimine katkıları ortaya konmuştur.

2. 349421 Seçil Biçer, **Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait Safahat adlı Eserin İncelenmesi**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, 2013, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 203 s. Yrd. Doç. Dr. Erol Sakallı danışmanlığında hazırlanan tez beş bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde konuya giriş yapılmıştır. İkinci bölümde kavramsal çerçeve

oluşturulmuştur. Üçüncü bölümde yöntem konusunda bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde bulgu ve yorumlar verilmiştir. Beşinci bölümde tartışmalar ve yorumlar yapılmış ardından da sonuçlar ve öneriler ortaya konmuştur.

İlahiyat Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler incelendiğinde:

1. 208681 Fatma Sultan Aktaş Yazıcı, **Mehmet Akif Ersoy'un Safahat Adlı Eserindeki Ahlâk Anlayışı İle İlgili Görüşleri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 346 s. Doç. Dr. Yurdagül Mehmedoğlu danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif'in Hayatı ve Eserleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Safahat'ın Genel Felsefesinin Oluşumu incelenmiştir. Üçüncü bölümde de Mehmet Akif'in Safahat'ındaki Ahlak Anlayışı ele alınmıştır.

2. 210222 Nigar Duran, **Batılılaşma Sürecinde Türk Toplumuna Sunulan Çocuk ve Genç Tipleri (Mehmet Akif, Tevfik Fikret, Muallim Naci Örneği)**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 186 s. Prof. Dr. Zafer Fersahoğlu danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç dört bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Batılılaşma ve Batılılaşma Süreci üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Mehmet Akif Ersoy ve "Asım", üçüncü bölümde Tevfik Fikret ve "Şermin"- "Haluk", dördüncü bölümde Muallim Naci ve "Ömer'in Çocukluğu" incelenmiştir. Bu yazarlar ve eserlerindeki çocuk ve genç tipleri analiz edilmiştir.

3. 274093 Yavuz Horoz, **Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ta Anlam ve Telmih Olarak Kullandığı Hadislerin İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 178 s. Prof. Dr. Nebi Bozkurt danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Hayatı, Kişiliği ve Eserleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Safahat'ta Anlam Olarak Kullandığı Hadisler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde de Safahat'ta Telmih Yoluyla Kullandığı Hadisler incelenmiştir.

Sosyoloji Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler incelendiğinde,

1. 19608 İbrahim Kır, **Mehmet Akif Ersoy'un Görüşlerinin Sosyolojik Analizi**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1988, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 264 s. Doç. Dr. Zeki Erdoğan danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Hayatı, Sosyal Kişiliği ve Görüşleri incelenmiştir. İkinci bölümde Mehmet Akif'in Düşünce Sistemini Etkileyen Sosyo-Kültürel ve Sosyo-Politik Faktörler ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Mehmet Akif'in Sosyolojik Görüşleri detaylı bir şekilde işlenmiştir.

2. 253995 Safiye Çelik, **Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Mehmet Akif Ersoy**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2010, 215 s. Yrd. Doç. Dr. Yelda Sevim danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç bölümleri hariç üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde yapılan çalışma ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Dönemin Mehmet Akif Ersoy Üzerindeki Etkileri ve Akif'i Şekillendiren Unsurlar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Sosyal Konular incelenmiştir.

Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanan tez incelediğinde;

264812 Turan Aslan, **Mehmet Akif ve Milli Mücadele’de Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri**, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2010, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 174 s. Yrd. Doç. Dr. Yaşar Büyükoğlu danışmanlığında hazırlanan tez Giriş ve Sonuç hariç üç bölüm halinde düzenlenmiştir. Birinci bölümde Doğumu, Gençliği ve Çevresi ele alınmıştır. İkinci bölümde Milli Mücadeleye Kadar Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde Milli Mücadele de Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri işlenmiştir.

3.2. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Veri Tabanı’nda Tamamına Ulaşılamayan Tezler

Tablo. 3.3: YÖK Ulusal Veri Tabanı’nda ulaşımına izin verilmemiş olan tezlerin Üniversite, Bölüm ve Yıllara göre dağılımı

Tez No	Üniversite	Yıl	Tez Türü	Anabilim Dalı	Bilim Dalı	Özet olup olmama durumu	Tez Adı
357901	Marmara Üniversitesi	1985	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	Özeti yok ³	Mehmet Akif’in Eğitim Anlayışı (126 s.)
30475	Selçuk Üniversitesi	1994	Yüksek Lisans	Felsefe	-	Özeti yok	Mehmet Akif’te Sosyal Problemlerimiz ve Çözüm Yolları (120 s.)
42062	Marmara Üniversitesi	1995	Yüksek Lisans	İlahiyat	-	Özeti yok	Mehmet Akif Ersoy’un Din ve Toplum Anlayışı (111 s.)
41699	Marmara Üniversitesi	1995	Yüksek Lisans	İlahiyat	-	Özeti yok	Mehmet Akif’in Mev’ize ve Hutbelerindeki Din Eğitimi Unsurları (146 s.)
94102	Atatürk Üniversitesi	2000	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri	Eğ. Prog. ve Öğretimi	Özeti var	Millî Şairimiz Mehmet Akif Ersoy’da Eğitim Düşüncesi (71 s.)
54154	Uludağ Üniversitesi	1996	Yüksek Lisans	İlahiyat	-	Özeti yok	Mehmet Akif’in Hayatı ve Bir Eğitimci Olarak Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri (115 s.)
61595	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1997	Doktora	Türk Dili ve Edebiyatı	-	Özeti yok	Mehmet Akif Ersoy (Sanatı ve Sanat Anlayışı-Üslubu) (342 s.)
81328	Sakarya Üniversitesi	1999	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	-	Özeti var	Mehmet Akif’in Safahat’ında Kelime Grupları (249 s.)

³ Tezin özeti İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulundu.

135174	İstanbul Üniversitesi	2002	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	Yeni Türk Edebiyatı	Özeti var	Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Edebi Sanatlar (407 s.)
122356	Ankara Üniversitesi	2002	Yüksek Lisans	Sosyal Bilgiler		Özeti var	Mehmet Akif Ersoy (Tarihi, Sosyal ve Eğitimci Kişiliği) (156 s.)
116798	Atatürk Üniversitesi	2003	Yüksek Lisans	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretimi	Tarih Eğitimi	Özeti var	Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı (98 s.)
385965	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2014	Yüksek Lisans	Eğitim Bilimleri	Eğ. Prog. ve Öğretim	Özeti var	Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi (109 s.)

Tablo 3.3 incelendiğinde araştırma alanına giren 12 lisansüstü tezden 1'inin Doktora, diğer 11'inin ise Yüksek Lisans tezi olduğu görülmektedir. YÖK Ulusal Tez Veritabanı'na kayıtlı olan tezlerden ilki 1985 yılına aittir. 1985 ile 2014 yılları arasında Mehmet Akif Ersoy ile ilgili yapılmış olan lisansüstü tez sayısı 33'tür. İlk bölümde bu tezlerin 21 tanesi tek tek incelenerek analiz edilmişti. Bu bölümde erişime açılmamış olan 12 tez üzerinden çalışma gerçekleştirilmiştir.

Tablo'daki veriler incelendiğinde tezler üniversitelere göre Marmara Üniversitesi 3, Atatürk Üniversitesi 2, Ankara Üniversitesi 1, İstanbul Üniversitesi 1, Ondokuz Mayıs Üniversitesi 1, Sakarya Üniversitesi 1, Selçuk Üniversitesi 1, Uludağ Üniversitesi 1, Yüzüncü Yıl Üniversitesi 1 şeklinde dağılmıştır.

Anabilim Dalı bağlamında dağılım ise Türk Dili ve Edebiyatı 3, İlahiyat 3, Eğitim Bilimleri 2, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretimi 1, Sosyal Bilgiler 1, Eğitim 1, Felsefe 1 şeklindedir.

Tezlerin incelenebilmesi için ya erişime açılması ya da en azından özetine ulaşılması gerekliliğinden dolayı bu tabloya tezlerin özetinin var olup olmadığı da eklenmiştir. Tablo incelendiğinde 6 tezin özetinin var olduğu diğer 6 tezin ise özetinin de olmadığı görülmüştür. Özeti bulunmayan tezlerin enstitüleri ya da üniversite kütüphanelerinden özetlerine ulaşmaya çalışılmıştır.

Özeti bulunan tezlerin incelenmesi ise şöyledir;

YÖK Ulusal Veri Tabanı'nda özetine ulaşılabilen lisansüstü tezlerden 2'si Türk Dili ve Edebiyatı, 2'si Eğitim Programları ve Öğretim, 1'i Tarih, 1'i de Tarih Eğitimi Anabilim Dalında yapılmıştır. Bunun haricinde üniversite kütüphanelerinden ulaşılan özetleri bulunan 1 Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'na ait tez bulunmuştur.

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezlerin özetleri üzerinden değerlendirilmesi yapıldığında;

1. 81328 Kadir Tezer, **Mehmet Akif'in Safahat'ında Kelime Grupları**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, 1999, 249 s. Yard. Doç. Kenan Acar danışmanlığında tamamlanan tezde Mehmet Akif'in "Safahat" isimli eserinde bulunan bütün şiirler incelenerek şiirlerde geçen kelime grupları

tespit edilip, yirmi başlık altında incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise kelime gruplarıyla ilgili genel bir değerlendirme yapılmıştır.

2. 135174 Hatice Aydın, **Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Edebi Sanatlar**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, 407 s. Prof. Dr. Kazım Yetiş danışmanlığında tamamlanan tezde Mehmet Akif Ersoy'un yazdığı şiirlerden hareketle kullanmış olduğu edebî sanatlar tespit edilmiştir. Toplam 27 sanatın tespitinin yapıldığı tez ile şairin kullandığı üslûp açıklanmaya çalışılmıştır.

Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezlerin özetleri üzerinden değerlendirilmesi yapıldığında;

1. 94102 Nazmi Avcı, **Millî Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'da Eğitim Düşüncesi**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2000, 71 s. Yard. Doç. Dr. Selami Dönmez danışmanlığında tamamlanan tezde Millî şairimizin hayatı, eserleri, Millî Mücadele'ye katkıları, İstiklal Marşı'nı yazması ve eğitim alanındaki düşünce ve görüşleri incelenmiştir. Sonuç olarak Mehmet Akif'in eğitim politikalarına etkisi ve katkısı gözler önüne serilmeye çalışılmıştır.

2. 385965 Cihat Küçükkaya, **Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van, 2014, 109 s. Yard. Doç. Dr. Ahmet Yayla danışmanlığında hazırlanan tezde Mehmet Akif Ersoy'un şiirlerindeki değerler ile ilköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler 6. Sınıf ders kitabında geçen değerler karşılaştırılmıştır. Çalışmanın amacı yeni nesillerin Mehmet Akif'in şiirlerinde geçen değerler ile ne kadar karşılaştığının ortaya konmasıdır. Bu çalışmayla değerler eğitimine verilmesi gereken hassasiyetin gözler önüne serilmesi hedeflenmiştir.

Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezin özeti üzerinden değerlendirilmesi yapıldığında;

122356 Salim Düzgün, **Mehmet Akif Ersoy (Tarihi, Sosyal ve Eğitimci Kişiliği)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002, 156 s. Yard. Doç. Dr. İlknur Polat Haydaroglu danışmanlığında hazırlanan tez giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmuştur. Tezin girişinde Mehmet Akif hakkında genel bir değerlendirme üzerinde durulmuştur. İlk bölümde, Akif'in hayatı ve yetiştiği ortamı ele alıp; fikir hayatının temellerinin oluşmasındaki etkileri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, Mehmet Akif'in Osmanlı'nın son dönemlerinde etkili olan İslamcılık akınından ne oranda etkilendiğini incelenmiştir. Üçüncü bölümdeyse Osmanlı'nın son zamanlarında aydınlar arasında yaygın olan Batıcılık, Osmanlıcılık, Türkçülük ve Sosyalizm akımlarının Mehmet Akif üzerindeki etkisi açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise Mehmet Akif'in eğitim meselesiyle ilgili görüşleri, önerileri derinlemesine ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tarih Eğitimi Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezin özeti üzerinden değerlendirilmesi yapıldığında;

116798 Turan Çay, **Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı**, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2003, 98 s. Yrd. Doç. Dr. Feridun Alper danışmanlığında hazırlanan tezde Mehmet Akif Ersoy'un eğitim anlayışı şiir, makale ve vaazları incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öncelikle Mehmet Akif'in yaşadığı dönemlerdeki eğitimin durumu genel hatlarıyla ortaya konulmuş, ardından onun eğitim ile ilişkisi çerçevesinde, öğrenim hayatı, etkilendiği kişiler, eserlerinde eğitimi konu edinmesinin sebepleri ve ele aldığı konular tespit edilmiş; örneklerle ortaya konulmuştur.

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezin özeti üzerinden değerlendirilmesi

357901 Sebahattin Arıbaş, **Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1985, 126 s. Yard. Doç. Dr. Adil Çağlar danışmanlığında tamamlanan tezin ilk bölümünde Mehmet Akif'in yaşadığı çevre, hayatı ve eserleri anlatılmıştır. Diğer bölümlerde Mehmet Akif'in eğitime bakışı, dönemin mektep-medrese karşılaştırılması, ahlak, aile, öğretmen çerçevesinde eğitim anlayışı ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.3. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Veri Tabanı'nda Kayıtlı Olmayan Tezler

Nazmi Yıldırım; **Mehmet Akif'te Gelenek ve Yenilik Düşüncesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, 138 s.(Karataş: 2011:198) Prof. Dr. Hüseyin Sarıoğlu danışmanlığında tamamlanan tez bilgileri YÖK Ulusal Veri Tabanında bulunmamaktadır. Teze ait bilgiler İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Katalog taramadan ulaşılmıştır. Katalog bölümünde bulunan özete göre ise tezde yaşadığı çağdaki bütün gelişmeleri yakından takip eden, milletinin geri kalmışlıktan kurtulması için çaba harcayan, eserleriyle dünümüzü olduğu kadar bugünümüzü ve yarınımızı da anlamamızda yol gösterici olan Akif'in gelenek ile yenilik hakkındaki görüşleri çözümleyici ve karşılaştırmalı bir yaklaşımla irdelenmektedir. Bir düşünce adamı olarak Mehmet Akif'in yaşadığı devrin fikri yapısına ilişkin değerlendirilmeyi takiben gelenek ve gelenekçilik ile yenilik ve yenilikçilik kavramları üzerinde durulmuştur. Gelenek ile yenilik arasında Akif'in düşünce, tavır ve konumu etraflıca incelendikten sonra onun bir mütefekkir olarak düşünce tarihimizdeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

4. SONUÇ

Millî şairimiz Mehmet Akif Ersoy ile ilgili lisansüstü seviyede yapılmış olan tez çalışmalarının değerlendirilmeye çalışıldığı bu çalışmada Mehmet Akif Ersoy'un yeterince çalışılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma üç aşamalı olarak yapılmıştır. Birinci aşamada YÖK Ulusal Veri Tabanı'nda "Mehmet Akif Ersoy" ve "Mehmet Akif" anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Taramalar sonucunda Mehmet Akif Ersoy ile ilgili 33 adet tezin yapıldığı saptanmıştır.

Tezler tamamının erişime açıldığı tezler (21 adet), özet bilgilerine ulaşılabilen tezler (7 adet) ve özetlerine de ulaşılamayan tezler (5 adet) olarak bulunmuştur. Bu durum çalışmanın başlangıçtaki gidişatında değişikliğe neden olmuştur. Hedeflenen çalışmada tezler tablo yapılarak kısa bilgileri verildikten sonra içindekiler bölümleri üzerinden değerlendirilecekti. Tezlerdeki değişiklikler nedeniyle tezlerin tablolarında değişiklik yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. İlk tablo ile tezlerin tamamına ulaşılabilen tezlerin kısa bilgileri toplanmış, ikinci tablo da birbiri ile neredeyse örtüşen iki teze ait bilgiler verilmiş ve son olarak da özetlerine ulaşılan ve ulaşılamayan diğer 12 tez tablo yapılmıştır. Bir de YÖK Tez Merkezi Ulusal Veri Tabanında bulunmayan tezin özetine ulaşılmıştır.

Bu durum YÖK tarafından yapılan bir proje ile Ulusal Veri Tabanı'ndaki tezler arasında standartlığın sağlanmasının tamamlanmasına kadar maalesef böyle devam edecektir. Tez yazarlarının tezlerini teslim ettikleri sırada yayınlanması ya da yayınlanmaması konusunda yetkileri mevcuttur. Buna bağlı olarak yazarlar tezlerini bir süreliğine ya da tamamen kullanıma kapatabilmektedirler. YÖK bu konuda bir proje yürütmektedir. Tezlerin erişime izin verilmesi için 2006 yılı öncesinde bitirilmiş tezlerin yazarlarına yetki vermeleri

için izin talepleri göndermişlerdir. Proje olumlu bir şekilde sonuçlandığı takdirde Ulusal Veri Tabanı'na kayıtlı tezlerin bilgilerine ulaşmak daha kolay olacaktır. Bu da araştırmacıların çalışmalarını kolaylaştıracaktır.

Mehmet Akif Ersoy yaşadığı dönem, hayatı, eserleri, eserlerinde kullandığı dil özellikleri, değerler, eğitim, dinî önemi tezlerin ana konusunu oluşturmaktadır. O'nunla ilgili çalışmaların hemen hemen tamamında hayatı, eserleri bölümü çok değişiklikler içermeden yer almaktadır. Tezlerin başlıklarına göre araştırılan konular ise tezlerin 2. ve 3. bölümlerinin konusu olmaktadır.

Mehmet Akif Ersoy hakkında yapılmış olan lisansüstü tezler incelendiğinde çıkan sonuç Mehmet Akif'in daha çok edebi kişiliğinin ön plana çıktığıdır. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı tarafından hazırlanan tezlerde bu açık bir şekilde görülmektedir.

Tarih alanında hakkında çok çalışma yapılmamış olması ise ilgi çekicidir. Aslında tarihi bir şahsiyet olması bakımından Mehmet Akif Ersoy ile ilgili çalışmalara daha çok yer verilmesi uygun olacağını söylemek mümkündür.

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nın iki tezinden birinin eğitim bilimleri enstitüsüne sunulması diğerinin ise sosyal bilimler enstitüsüne sunulmuş olması ise araştırmamızda beklenmeyen ilginç sonuçlardan biri olmuştur. Ancak bu iki tezin birbirine bu kadar çok benzemesi ise daha ilgi çekicidir. Bunun için tezler ile ilgili özellikle bir tablo yapılmıştır. Tezlerinin içeriklerinin karşılaştırılmasında da benzerliklerin devam ettiği görülmüştür.

İlahiyat Anabilim Dalı'nda hazırlanan tezler incelendiğinde Mehmet Akif'in sanatının yanı sıra dinî özelliklerini de öne çıkarması açısından önemli olmuştur.

YÖK tez merkezi üzerinde yapılan bir başka taramada Elmalılı Hamdi Yazır ile ilgili 42 tez bulunabilmişken Mehmet Akif Ersoy ile ilgili sadece 33 tezin bulunması ise bu alanda henüz çalışılabilecek birçok konu olacağını göstermektedir.

5. KAYNAKLAR

- Acuner, C. (1995).** Mehmet Akif'in Mev'ize ve Hutbelerindeki Din Eğitimi Unsurları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aktaş Yazıcı, F. S. (2007).** Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserindeki Ahlak Anlayışı İle İlgili Görüşleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Arıbaş, Sebahattin, (1985)** Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aslan, T. (2010).** Mehmet Akif ve Milli Mücadele'de Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Avcı, N. (2000).** Milli Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'da Eğitim Düşüncesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, H. (2002).** Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Edebi Sanatlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bacaksız, H. (2008).** Mehmet Akif Ersoy'da Aile, Toplum ve İnsan, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Biçer, S. (2013).** Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait Safahat adlı Eserin İncelenmesi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Cündioğlu, D. (2010).** Âkif'e Dair, İstanbul: Kapı.
- Çam, Ç. (2011).** Mehmet Akif, Tevfik Fikret ve Nazım Hikmet'in Şiirlerinde Gelecek Tasavvuru, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çay, T. (2003).** Mehmet Akif'in Eğitim Anlayışı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, S. (2010).** Edebiyat Sosyolojisi Bağlamında Mehmet Akif Ersoy, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çiftçi, G. (2010).** Mehmet Akif Ersoy'un Safahat Adlı Kitabının Halk Edebiyatı ve Halk Bilimi Unsurları Üzerine Bir İnceleme, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Duisebayeva, D. (2008).** Mehmet Akif Ersoy'un "Safahat" ve Muhtar Avezov'un "Abay Yolu" Adlı Eserinin Tema Bakımından İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Duran, N. (2007).** Batılılaşma Sürecinde Türk Toplumuna Sunulan Çocuk ve Genç Tipleri (Mehmet Akif, Tevfik Fikret, Muallim Naci Örneği), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Düzgün, S. (2002).** Mehmet Akif Ersoy (Tarihi, Sosyal ve Eğitimci Kişiliği), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Elmas N. (1997).** Mehmet Akif Ersoy (Sanatı ve Sanat Anlayışı-Üslubu), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gökçek, F. (1995).** Mehmet Akif Ersoy'un Şiiri Üzerine Bir İnceleme, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gülüser A. (2010).** Mehmet Akif Ersoy'da Tanrı Problemi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Horoz, Y. (2010).** Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ta Anlam ve Telmih Olarak Kullandığı Hadislerin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karataş, A. (2011).** Mehmed Akif Ersoy Hakkında Yapılmış Doktora ve Yüksek Lisans Tezleri, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul, 41(2011/2), 189–202.
- Kaya, H. (2009).** Mehmet Akif Ersoy'un Dini ve Siyasi Fikirleri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kayhan, M. (2013).** Milli Mücadele ve Mehmet Akif Ersoy, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, A.F. (1995).** Mehmet Akif Ersoy'un Din ve Toplum Anlayışı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıçoğlu, O. (2011).** Mehmet Akif Ersoy'un Dini-Sosyal İslahatçılığı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kır, İ. (1988).** Mehmet Akif Ersoy'un Görüşlerinin Sosyolojik Analizi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Macit, M. (2006).** Mehmet Akif Ersoy'un Geleneksel Dini Anlayışı Eleştirisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Moğul, S. (2012).** Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özcan, R. (1994).** Mehmet Akif'te Sosyal Problemlerimiz ve Çözüm Yolları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi..
- Sabuncu, R. (1996).** Mehmet Akif'in Hayatı ve Bir Eğitimci Olarak Din Eğitimi Hakkındaki Görüşleri, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sarıhan, Z. (1996).** Mehmet Akif, İstanbul: Kaynak.
- Şengün, Ö. (2007).** Mehmet Akif Ersoy'un Tefsirciliği ve Kur'ân Yorumu, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şeyda, A. (2011).** Mehmet Akif Ersoy'un Safahat'ında Söz Dizimi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- TBMM Arşivi,** Mehmet Akif Dosyası, I. Dönem, Sicil No: 72, Tercüme-i Hâl.
- Tezer, K. (1999).** Mehmet Akif'in Safahat'ında Kelime Grupları, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tüylü, A. (1986).** Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinde Sosyal Meseleler, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, A. (2005).** Mehmet Akif Ersoy'a Göre Tanrı ve Özgürlük, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım, N. (2010)** Mehmet Akif'te Gelenek ve Yenilik Düşüncesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yılmaz, B. (2009).** Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı Materyallerinden İstifade, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adapazarı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.